

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2025/126
Karar Sayısı : 2025/272
Karar Tarihi : 25/12/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 2. Asliye Ticaret Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten;..." bölümünün Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Şirketin ihyası talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 20. maddesi şöyledir:

"Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler

MADDE 20- (1) Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, (...) süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir.

(2) Dosya kendisine gönderilen mahkeme, kendiliğinden taraflara davetiye gönderir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 3/6/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Elif ÇELİKDEMİR ANKİTÇİ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 6100 sayılı Kanun'un 1. maddesinde mahkemelerin görevinin ancak kanunla düzenleneceği ve göreve ilişkin kuralların kamu düzeninden olduğu, 19. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise yetkinin kesin olduğu davalarda mahkemenin yetkili olup olmadığını davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorunda olduğu ve tarafların da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebileceği belirtilmiştir. Bu itibarla görevli olmayan veya yetkinin kesin olduğu davalarda yetkili olmayan mahkemenin görev ya da yetki itirazında bulunulmasa dahi görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermesi gerekmektedir.

4. Diğer yandan anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında yetkinin kesin olmadığı davalarda yetki itirazının cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerektiği, (4) numaralı fıkrasında ise bu tür davalarda davalının süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmaması hâlinde davanın açıldığı mahkemenin yetkili hâle geleceği hükme bağlanmıştır. Buna göre yetkinin kesin olmadığı davalarda usulüne uygun bir yetki itirazında bulunulması hâlinde mahkemenin yetkisizlik kararı vermesi mümkün olacaktır.

5. Söz konusu Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde, görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten, kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekeceği hükme bağlanmıştır. Anılan cümlelerin *"...süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten;..."* bölümü itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

6. Söz konusu fıkranın ikinci cümlesinde ise fıkranın birinci cümlesinde belirtilen süreler içinde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde davanın açılmamış sayılacağı, görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verileceği belirtilmiştir.

7. Mahkemenin görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermesiyle taraflarca süresi içinde yapılan talep üzerine dava dosyası görevli veya yetkili mahkemeye gönderilecek, anılan maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca dosya kendisine gönderilen mahkemece kendiliğinden taraflara davetiye gönderilerek yargılamaya devam edilecektir.

8. Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine davanın açıldığı mahkemenin dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği öngörülmüştür.

B. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; 6100 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan *"...bu karar verildiği anda kesin ise bu tarihten..."* ibaresinin Anayasa Mahkemesince daha önce iptal edildiği, anılan karardaki gerekçelerin itiraz konusu kural yönünden de geçerli olduğu, zira görevsizlik veya yetkisizlik kararları

üzerine süresi içinde kanun yoluna başvurulmadığı hâllerde dosyanın iki hafta içinde yetkili veya görevli mahkemeye gönderilmesinin talep edilebilmesi için öngörülen sürenin söz konusu kararların kesinleştiği tarihten başlatıldığı, diğer bir ifadeyle tarafların görevsizlik veya yetkisizlik kararlarının kesinleşme tarihlerini öngörmelerinin zor olduğu, bu yönüyle kuralla mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz sınırlama getirildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28).

11. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyumsuzluğun bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

12. İtiraz konusu kural uyarınca görevsizlik veya yetkisizlik kararlarına karşı süresi içinde kanun yoluna başvurulmaması üzerine kararın kesinleştiği tarihten itibaren iki hafta içinde taraflarca dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi hususunda talepte bulunulmaması nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi mahkemeye erişim hakkına sınırlama oluşturmaktadır.

13. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

14. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

15. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur.

Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

16. Kuralda görevli veya yetkili mahkemeye dava dosyasının gönderilme şartları ile gönderilmemesinin hukuki sonuçlarının açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiştir. Ancak özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

18. Kural kapsamında kanun yoluna başvurulmaması nedeniyle kesinleşen görevsizlik veya yetkisizlik kararlarına karşı tarafların dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için öngörülen başvuru süresinin anılan kararların kesinleştiği tarihten itibaren başlatılmasının davaları sürüncemede kalmaması, yargılamanın makul sürede tamamlanması ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural anayasal anlamada meşru bir amaç taşımaktadır.

19. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca mahkemeye erişim hakkına getirilecek sınırlamaların ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

20. Kuralda görevsizlik ve yetkisizlik kararlarının kanun yoluna başvurulmayarak kesinleştiği hâllerde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine yönelik olarak öngörülen sürenin başlangıcının söz konusu kararların kesinleşme tarihi olarak belirlenmesinin meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olduğu açıktır.

21. Öte yandan kanun koyucunun yargılamaların sürüncemede kalmaması ve uyuşmazlığın esasının bir an önce çözüme kavuşturulması için alacağı tedbir ve yöntemleri belirlemede takdir yetkisinin bulunduğu gözetildiğinde görevsizlik ve yetkisizlik kararlarının ilgili mahkemeye gönderilmesinde sürenin kararların kesinleşme tarihinden itibaren başlatılmasının meşru amaç bakımından gerekli olmadığı söylenemez.

22. Adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamanın ölçülü olabilmesi için orantılılık ilkesi gereğince öngörülen sınırlama ile elde edilmek istenen meşru amaç arasında adil ve makul bir denge gözetilmelidir. Bu nedenle kuralda öngörülen sınırlamanın kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde bireye katlanılması zor külfetler yüklememesi gerekir.

23. Kuralda görevsizlik veya yetkisizlik kararının verilmesi üzerine taraflarca bu karara karşı kanun yoluna gidilmemesi durumunda dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için yapılacak başvuru kararın kesinleşme tarihinden itibaren başlamaktadır.

24. 6100 sayılı Kanun'un 91. maddesinde sürelerin, taraflara tebliğ tarihinden veya kanunda öngörülen hâllerde, tefhim tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir. Kural kapsamında görevsizlik ve yetkisizlik kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabilmesi için tarafların Kanun hükümlerine göre karardan usulüne uygun bir şekilde haberdar edilmeleri gerektiği açıktır. Dolayısıyla görevsizlik ve yetkisizlik kararını öğrenen tarafların bu andan itibaren dosyanın görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmelerine engel bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca kesinleştirme sürecini takip etmeleri gerekmemektedir.

25. Taraflarca kanun yoluna başvurulmaması hâlinde buna göre yapılan kesinleştirme işleminden sonra dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi öngörülen kuralda iki haftalık sürenin başlangıcı olarak belirlenen kararın kesinleştirme tarihinin, dosyanın görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesi talebine ilişkin azami sürenin başlangıç tarihi olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

26. Öte yandan tarafların görevsizlik veya yetkisizlik kararını öğrenmeleriyle birlikte dosyanın görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesi sürecini takip etme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Nitekim görevsizlik veya yetkisizlik kararının kesinleşmesi beklenilmeksizin gönderme talebinde bulunulmasının mümkün olduğu gözetildiğinde söz konusu sürecin taraflar açısından aşırı bir külfete neden olduğu da söylenemez.

27. Bu itibarla kural kapsamında görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde taraflardan birinin süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi zorunluluğu öngörülmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın meşru amaç bakımından orantısız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten;..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 25/12/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Başri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI